

Библиотеките –
постижения и резултати,
ползи и възвръщаемост
на инвестициите

Кръгла маса
13 май 2022 г., София

Състояние на нормативната
уредба и механизмите за
финансиране на
библиотеките в България

Анета Дончева

Национална библиотечна седмица

Инвестираме в библиотеките — инвестираме в бъдещето ни

9 — 13 май 2022 г.

ОБЩЕСТВЕНИ БИБЛИОТЕКИ

Закон за обществените библиотеки (ЗОБ), 2009г.

- Нормативно регулиране на учредяването, видовете, функциите, управлението и финансирането на обществените библиотеки в Република България

- Регламентира статута на обществените библиотеки, като определя следните видове:
 - Национална библиотека “Св. св. Кирил и Методий”;
 - Регионални библиотеки;
 - Общински библиотеки;
 - Читалищни библиотеки.

ЗОБ. Подзаконови нормативни актове.

§ 3. (1) В тримесечен срок от влизането в сила на закона министърът на културата:

1. утвърждава **Стандарт за библиотечно-информационно обслужване** по чл. 8, ал. 2.

Стандартът съдържа:

1. Показатели и индикатори за регионалните, общинските и читалищните .
2. Показатели и индикатори за Националната библиотека.

Целта е да се:

- определят условията за дейността на обществените библиотеки ;
- гарантират минимум ресурси за библиотеките, за да могат да осъществяват функциите, определени в ЗОБ;
- въведат изискванията към характеристиките на определянето, функционирането, ползването и оценка та на библиотечно-информационното обслужване в обществените библиотеки в страната.

Механизми за финансиране на обществените библиотеки

Законът за обществените библиотеки (ЗОБ)
в Глава седма.чл. 57-65

дефинира моделите за финансиране
на различните видове обществени библиотеки

Механизми за финансиране на обществените библиотеки

Чл. 57. Националната библиотека се финансира изцяло и приоритетно от бюджета на Министерството на културата.

Чл. 58.-59 : определя приходите и разходите за Националната библиотека като второстепенен разпоредител с бюджет към министъра на културата.

Чл. 60. Регионалните библиотеки имат бюджет.

Чл. 61. Приходите по бюджета на регионалните библиотеки се формират от:

1. средства от бюджета на общините, на чиято територия е седалището - за основната им дейност, въз основа на нормативи за държавни дейности; (*РЕШЕНИЕ № от202.. година .За приемане на стандарти за делегираните от държавата дейности с натурални и стойностни показатели през 202..г. На основание чл. 71, ал. 1 от Закона за публичните финанси. б. Функция „Култура, спорт, почивни дейности и религиозно дело“: Читалища; Библиотеки с национален и регионален характер.)*

2. допълнителни средства от държавния бюджет чрез бюджета на Министерството на културата за функциите по чл. 27, ал. 1, т. 2, 3, 5, 6, 8 и 10;

3. -9: такси; глоби; сключени договори за проекти и програми; международни фондове и програми; дарения и завещания; реализирани специализирани библиотечни услуги по чл. 52, ал. 1, т. 6; други източници, установени със закон или с друг нормативен акт.

Чл. 62. -определя за какво се изразходват средствата

Механизми за финансиране на обществените библиотеки

Чл. 63. Общинските библиотеки имат бюджет.

Чл. 64. (1) Общинските библиотеки се финансират от съответния общински бюджет.

(2) Общинските библиотеки с решение на общинския съвет могат да набират приходи и от:.....

Чл. 65. (1) Читалищните библиотеки се финансират от бюджета на съответното читалище въз основа на нормативи за държавни дейности.

(2) Читалищните библиотеки с решение на общинския съвет получават целеви допълнителни средства от общинския бюджет за възложените им функции по чл. 44, ал. 2 (*Когато на територията на съответната община няма функционираща общинска библиотека, нейните функции се изпълняват от читалищната библиотека съгласувано с кмета на общината.*)

Механизми за финансиране на обществените библиотеки.

Основни проблеми.

Необходимост от последваща оценка на въздействието на Закона за обществените библиотеки (ЗОБ) - неефективен по отношение на:

- ❑ структурирането на държавната мрежа от обществени библиотеки: не е уреден ясно статута на читалищните библиотеки в Закона за народните читалища и финансирането на дейността им ; действащия механизъм не спомага за ефективното им развитие; финансират се много нововъзникнали читалища без библиотечна дейност; голям процент на недействащи или слабо действащи библиотеки в читалищата, една от малкото държави сме без възможности за мобилно обслужване и други;
- ❑ Стандартът реално не функционира;
- ❑ чрез програма, т.е. от проектна дейност, ограничена като задачи, време, средства и административни изисквания се финансира една основна дейност на библиотеките като комплектуването на документи, което е текущ процес;
- ❑ обществените библиотеки са териториална мрежа, по света, те са местни структури, които основно работят и обслужват за потребностите и интересите на гражданите по места и много зависими от местната власт. Държавното финансиране облекчава местната власт, която на много места абсолютно се деангажира от отговорностите.

БИБЛИОТЕКИ ПРИ ВИСШИ УЧИЛИЩА

Университетски библиотеки

Закон за висшето образование

Чл. 17. (2) Университетът е висше училище, което:

7. (изм. - ДВ, бр. 48 от 2004 г.) притежава библиотека и други средства за информационно обслужване на обучение то и научните изследвания

Критерии за програмна акредитация на професионално направление/специалност от регулираните професии в съответствие с ESG- част 1 (1-10) и по смисъла на чл.78, ал.3 от ЗВО

Таблица 4:

6. Учебни ресурси и подпомагане на студентите- критерии за библиотеките

6.1.3. Библиотечен фонд на професионалното направление/ специалност от регулираните професии и система за актуализиране и периодичното му подновяване.

- Библиотечна площ на 100 студенте.
- Брой библиотечни единици Библиотечно пространство на отделен студент.

Механизъм за финансиране на университетските библиотеки. Основни проблеми.

- ❑ Институциите за висше образование се ползват с академична автономия. Академичното самоуправление се изразява в правото на висшите училища да формират собствени фондове и самостоятелно да определят условията и реда за тяхното изразходване.
- ❑ Субсидията от държавния бюджет и размерът на издръжката за всяко висше училище се определя от броя на студентите, професионалните направления и оценката при акредитацията, издаването на учебници и научни трудове, социално-битови разходи и капиталови разходи. Висшите училища съставят, изпълняват, приключват и отчитат самостоятелен бюджет.
- ❑ Нормативна уредба- нуждаят се от поднормативни актове за своята професионална дейност, но това става трудно, поради автономността на отделните университети.
- ❑ Усъвършенстване на механизма на финансиране, за да могат да изпълняват ролята на портал за достъп до научна информация с важна роля в процеса на научноизследователската и академична дейност.

Библиотеките на ВУ нямат самостоятелни бюджети.

УЧИЛИЩНИ БИБЛИОТЕКИ

Училищни библиотеки

Закон за предучилищното и училищното образование

Чл. 25. (2) Училището може да извършва и задължителното предучилищно образование на децата при условията и по Ред на держания образователен стандарт за предучилищното образование и на держания образователен стандарт за септе ври среда и информационните и библиотечното осигурява на детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие

Чл. 171. (1) Децата, съответно учениците имат следните права: т.5. да получават библиотечно-информационно обслужване;

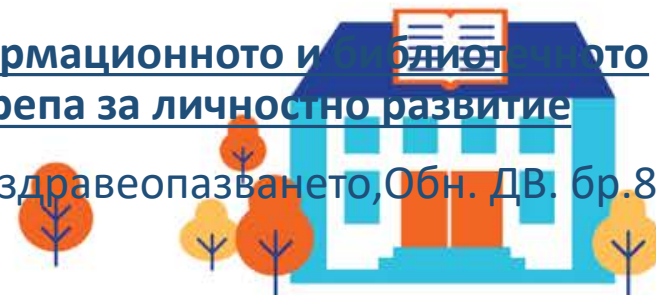
Чл. 178, ал. 1, т. 8 включва в Общата подкрепа за личностно развитие библиотечно информационните обслужване.

Чл. 182 . „Библиотечно-информационните обслужване се осигурява чрез училищна библиотека и гарантира свободен достъп до информация на учениците от различни документални източници в библиотечния фонд и в глобалната мрежа с цел изграждане на навици за четене и компетентности за търсене и ползване на информация.“

В **Чл. 284, ал. 1, т. 4** се регламентира финансирането на библиотечно-информационно осигурява.

Наредба № 24 от 10 септември 2020 г. за физическата среда и информационното и библиотечното осигуряване на детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие

Издадена от министъра на образованието и науката и министъра на здравеопазването, Обн. ДВ. бр.84 от 29.09.2020 г.

Механизъм за финансиране на училищните библиотеки. Основни проблеми.

- ❑ Р Е Ш Е Н И Е № от202.. година . ЗА приемане на стандарти за делегираните от държавата дейности с натурални и стойностни показатели през 202..г. На основание чл. 71, ал. 1 от Закона за публичните финанси/ 3. Функция „Образование“.
- ❑ В Наредбата №24 няма предвиден механизъм за финансиране на информационното и библиотечното осигуряване
- ❑ Нормативна уредба- нуждаят се от поднормативни актове за своята професионална дейност, но това става трудно, поради факта, че МОН не работи с мрежата.
- ❑ Усъвършенстване на механизма на финансиране- каква част от субсидията е предназначена за библиотечно-информационното обслужване!? Липсва регламентация на базата на обслужвания брой ученици, показател, който е възприет в международната практика.

Училищните библиотеки нямат самостоятелни бюджети.

СПЕЦИАЛНИ БИБЛИОТЕКИ

Специални библиотеки

За специалните библиотеки в системата на БАН

Закон за БАН / Устав на БАН

Чл. 80. (1) Централната библиотека на БАН осигурява библиотечното, библиографското и информационните обслужване в научните области по профила на академията. (2) Централната библиотека на БАН: 1. организира и ръководи методически мрежа от специализирани библиотеки в системата на БАН; 2. извършва международен книго- и информационен обмен. (3) Към Централната библиотека функционира и звено за научна информация. (4) Цялостната дейност на Централната библиотека се урежда с правилник, приет от Общото събрание на БАН.

Механизми за финансиране на специалните библиотеки. Основни проблеми.

- ❑ Библиотеките в системата на БАН се финансират от бюджета на БАН, като само ЦБ на БАН има самостоятелен бюджет.
- ❑ Ведомствените специални библиотеки работят на основание на нормативните актове на съответното ведомство и се финансират от ведомството.

Благодаря за вниманието!

доц. д-р Анета Дончева- Председател на УС на ББИА.

e-mail: aneta_doncheva@abv.bg

